

Torghandeln på Dalarö ur ett Muskö-perspektiv

Mycket har väl skrivits om livet på torp och småbruk runt om i vårt land, varför följande skildring av många kanske anses överflödig. Men som en beskrivning av skärgårdsbons ofta särpräglade liv på isolerade öar, som något av en amfibie levande både på land och på vatten, sökande sin näring både ur åkern och ur sjön och som en dokumentation av förfädernas strävsamma liv på ett skärgårdstorp, kan den ändå ha sitt berättigande.

Torghandel

Det är inte bara fisket, som skall skötas vid sidan av den pågående höbärgningen, många av torparna odlar också jordgubbar för försäljning. Att plantera bigarråträd med sina stora, gulröda bär och morellträd med de svartröda bären, förekommer i många av torpens trädgårdstappor.

Jordgubbarna mognar samtidigt som slättern pågår, bigarråer och morell mognar när höet är torrt och klart att köra in. Två - tre dagar i veckan får någon eller några i familjen ägna sig åt jordgubbsplockning, medan de övriga arbetar med höet.

Under 1920-talet säljs bären nästan uteslutande på torget i Dalarö, där det sedan länge bor många sommargäster från Stockholm. De bor inte i små sommarstugor utan i stora villor, välsituerade mäniskor med titlar och gott om pengar, en sommarsocietet, med andra ord goda kunder och avnämare av skärgårdsbarnas produkter.

Jordgubbarna plockas i enlitterskartonger, som placeras i specialgjorda lådor, ett lager kartonger på lådans botten, i lådans mitt ett nytt lager på en gallerliknande mellanbotten, jordgubbar är ömtåliga bär och måste packas försiktigt och omsorgsfullt för att klara transporten.

Tidigt på morgonen lastas lådorna, som är prydligt

Torghandel på Dalarö 1910-talet. Det lär vara Sandemars trädgårdsmästare Karl Johan Ahlin (1877-1964) närmast till höger.

målade i grönt och försedda med borrarade hål i gavlarna för luftväxlingens skull och det bär av till ångbåtsbryggan eller egen båttransport till Dalarö. En av de yngre kvinnorna i familjen åtar sig försäljningen och åtföljs ofta av någon av torpets barn som medhjälpare. Att få följa med till Dalarö är ungarnas förtjusning, de nästan slåss om att få vara med om en sådan spännande utflykt.

Framkomna till kajen i Dalarö lånar man en skottkärra och drar upp lådorna till torget, där en äldre kvinna tar emot och mot en mindre penning delar ut träbockar och plankor samt anvisar plats på torget. Bockarna och plankorna ställs upp till en primitiv disk, jordgubbslådorna öppnas, kartongerna med bär ställs upp på "disken" och kommersen kan börja.

Det är ett myller av stånd och försäljare på torget,

folk från småöarna utanför Dalarö och från Ornö. Det säljs inte bara bär, många säljer fisk av alla slag, smör, ägg, höns och kycklingar. Kunderna börjar strömma till, stiliga damer i eleganta klänningar och stora hattar, åtföljda av sina schalettklädda pigor med korgar hängande på armarna. Damera granskar varorna genom sina lornjetter, frågar efter priset, prutar, går till andra stånd, kommer kanske tillbaka handlar till slut.

Torghandeln pågår hela förmiddagen och är i regel slut vid ett- tvåtiden. Det går alltid bra att sälja, om man någon gång får varor över blir det att ta en av lådorna med de osålda bären mellan sig och gå omkring bland husen och försöka bli av med det man har kvar. Och man lyckas alltid, man har aldrig något överblivet med sig hem.

Lika bra går det att sälja, bigarråer och moreller, men de av kunderna mest åtrådda bären och som står högst i pris är smultron. Under första världskrigets bränslebrist gjordes en del kalhyggen på Muskö, och dessa kalhyggen är nu på 20-talet översållade av smultron. De plockas flitigt, särskilt barnen har ett tillfälle att tjäna en slant. Under torgresorna till Dalarö har man ibland några liter smultron med sig och de har alltid en strykande åtgång.

När man blivit av med alla varor, man haft med till försäljning, är det ännu några timmar kvar innan det är dags för hemfärd. Då går man till Dalarö Kaféet och köper kaffe att dricka till de medhavda smörgåsarna. Då händer det ibland att den medföljande ungen får sockerdricka och en bakelse, vilket naturligtvis är höjden av lycka. Man drar sig ner till Hotellbryggan, sitter en stund i den lilla väntsalen, snart hörs båten tuta, den lägger till och det är dags att gå ombord med de tomma jordgubbslådorna.

På 1930-talet upphör så småningom torgresorna till Dalarö, i stället skickas jordgubbarna och andra bär med vaxholmsbåten till Stockholm och säljs på torgen, främst på Hötorget där man fått tag på uppköpare. Även vid Årsta Havsbad, det nyöppnade sommarstugeområdet på fastlandet och som har ett litet sommartorg, kan man sälja bär. En jordgubbsodlare

Kö framför slaktaren Knut Erssons (1888-1926) slakteributik med en nedfällbar disk.

på Muskö säljer regelbundet sina bär på Utö, där det sedan länge finns hotell och restaurant och gott om sommargäster. Ett annat försäljningsställe, som dyker upp under 30-talet, är Kapellön vid Älvsnabben. Båten "Viking" gör varje vecka, med start och mål i Stockholm, några turer "Södertörn runt" varvid man alltid gör ett två timmar långt uppehåll vid Kapellön. Turen är populär och hundratals människor strömmar i land på bryggan vid Kapellön.

Denna artikel har vi med författaren Erik Erikssons tillstånd saxat från Musköbladet. Hans berättelse återger på ett trevligt sätt den tidens torghandel och livet för skärgårdens öbefolkning.